

FAĞFURNÂME'DE KÜLTÜREL MOTİFLER**By: YASTI, DUYAR Mehmet, Hidayet**As of: Oct 11, 2021 3:02:47 PM
7,829 words - 87 matches - 56 sources

Similarity Index

13%

Mode: Similarity Report ▼

paper text:

FAĞFURNÂME'DE KÜLTÜREL MOTİFLER Özet Mehmet YASTI¹ Hidayet DUYAR² Fağfurnâme'nin tespit edilebilen tek yazma nüshası Fransa Bibliotheque National No:406'da kayıtlıdır. Fağfûrşâh ile Mâhperî hikâyesini konu alan yazma Hüsrev

ü Şîrîn , Salâmân u Absâl, Şem ü Pervâne, Hüsn ü Dil

3

, Leylâ ile Mecnûn, Mihr ü Mâh, Hüma vü Hümayûn, Vâmık u Azrâ, Cihânşâh ile Şemsiyye, Seyfû'l-Mülûk ve Bedî'ü'l-Cemâl, Heft-Peyker'de olduğu gibi her türlü nimete sahip olup çocuk özlemiyle tutuşmakta olan bir padişah ile hikâyeye giriş yapılır. Çocuk sahibi olabilmek için açlar yedirilir, çıplaklar giydirilir, yolcular ağırlanır ve münecimlere fal baktırılır. Nihayetinde Çin hakanının Fağfûrşâh adlı bir çocuğu doğar ve bu çocuğun on üç yaşlarında Mâhperî'ye âşık olması ve başından geçen olaylar eserde akıcı ve sade bir dille anlatılır. Fağfurnâme konusu kadar içinde barındırdığı kültürel motif örnekleri açısından da ilgi çekicidir. Eser yazıldığı dönem ve sahanın sosyolojik bakımdan çeşitli inançları, âdetleri ve bunların uygulanması ile ilgili de bizlere ipuçları vermektedir: Turunç atma (sihir ve ilan-ı aşk olarak),

görür görmez âşık olma , resme bakarak âşık olma , kulaktan âşık olma

25

, mektuplaşma, rüya, olağanüstü varlıklar, don değiştirme, tılsım, saçı saçma gibi motifleri eserde bulmak mümkündür. Bu çalışmada eserde tespit edilen bu motifler tarihî, kültürel ve edebî bakımdan irdelenmiştir. Anahtar Kelimeler Âdetler, Fağfurnâme, Kültürel motifler CULTURAL MOTIFS IN FAĞFURNÂME Abstract

The only manuscript copy of Fağfurnâme available is registered in France Bibliotheque National

42

No:406. The manuscript about the story of Fağfûrşâh and Mâhperî begins, as in Hüsrev

ü Şîrîn , Salâmân u Absâl, Şem ü Pervâne, Hüsn ü Dil

3

, Leyla ile Mecnûn, Mihr ü Mâh, Hümâ vü Hümâyûn, Vâmık u Azrâ and Seyhül Beşâlâ, Cihân As in 'ü'l-Cemâl and Heft-Peyker, with a sultan who has all kinds of blessings but is burning with longing for children. In order to have children, he feeds the hungry, clothes the naked, welcomes travelers and has astrologers tell his fortunes. Eventually, the Chinese khan has a child named Fağfûrşâh, and this boy's falling in love with Mahperi at the age of thirteen and the events that happened to him are told in a fluent and plain language. Fağfûrnâme is interesting in terms of examples of cultural motifs as well as its theme. The work also gives us various clues

about the period in which it was written and the sociological aspects of

36

beliefs, customs and their applications: It is possible to find motifs in the story such as extraordinary beings, changing underpants, spells, hair loss, throwing citrus (as magic and declaration of love), love at first sight, falling in love by seeing a picture of the beloved, falling in love by hearing about the description of the beloved, correspondence and 1
Doç. Dr., Necmettin Erbakan

Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü , mehmetyasti42@ gmail.com

55

2 Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü, hidayetduyar@yahoo.com dreams. In this study, these motifs identified in the manuscript were examined in terms of history, culture and literature. Key Words Customs Fağfûrnâme, Cultural motifs Giriş Halk hikâyelerimizin ve aşk mesnevilerinin birçoğu ortak bir çerçeveye sahiptir. Aşk mesnevilerinde hikâyeden önce yer alan tevhid, münacaat, naat, medhiye bölümlerinin çıkarılarak sadece ana metnin nesre aktarılmış hâli gibi duran aşk hikâyelerinin hangi kaynak eserden tercüme edildiğinin veya nesre aktarıldığının tespiti çok güçtür. Üzerinde çalıştığımız Fağfurşah ile Mahperi (Fağfurnâme) hikâyesi de genel hatlarıyla Bursalı Lami Çelebi'nin Vâmık u Azrâ mesnevisi ve Cemâlî'nin Hümâ ve Hümâyûn (Gülşen-i Uşşak) mesnevisi ile benzerlikler göstermektedir. Fakat tam olarak birbirinin aynı değildir. Fağfurnâme'de diğer eserlerle benzerlik noktasında çerçeve hikâyeyi bir tarafa bırakırsak görmediği hâlde başkalarının medhetmesi sonrası birine âşık olma için kullanılan kulağın gözden önce âşık olduğunu anlatan şiirin Hızır b. Yakup tarafından tercüme edilmiş Tutinâme adlı eserde aynen kullanılması dışında birebir benzerliğe tesadüf edemedik. Eserin manzum bir mesneviden tercüme olma ihtimali bulunmakla birlikte aksi iddia edilene kadar bu eser özgün bir eser olarak kabul edilebilir. Bu eserlerin sayıca önemli bir kısmı, her türlü nimete sahip olup çocuk özlemiyle tutuşmakta olan padişahların hikâyesiyle başlar. Hüsrev

ü Şîrîn , Salâmân u Absâl, Şem ü Pervâne, Hüsn ü Dil

3

, Leylâ ile Mecnûn, Mihr ü Mâh, Hümâ vü Hümâyûn, Vâmık u Azrâ, Cihânşâh ile Şemsiyye, Seyfû'l-Mülûk ve Bedî'ü'l-Cemâl, Heft-Peyker'de olduğu gibi Fağfûrşâh ile Mâhperi'nin hikâyesini anlatan Fağfurnâme'de de durum böyledir. Fağfûrşâh ile Mâhperi hikâyesinde de her türlü nimete sahip olup çocuk özlemiyle tutuşmakta olan bir padişah ile hikâyeye giriş yapılır. Çocuk sahibi olabilmek için açlar yedirilir, çıplaklar giydirilir, yolcular ağırlanır ve münecimlere fal baktırılır. Nihayetinde Çin hakanının Fağfûrşâh adlı bir çocuğu doğar ve bu çocuğun on üç yaşlarında Mâhperi'ye âşık

olması ve başından geçen olaylar eserde akıcı bir anlatım ve sade bir dille anlatılır. Eser, birçok yönüyle Doğru edebiyatının manzum aşk mesnevileriyle ve mensur aşk hikâyeleriyle konu, kurgu, üslup açısından benzeşmektedir. Ancak Fağfûr-şâh ile Mâhperî'nin başından geçen serüveni konu alan bu eser şimdiye kadar saklı kalmış, görebildiğimiz kadarıyla da hakkında herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bundan dolayı kaynaklarda eser hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Kütüphane katalog fişinde tam adı "Hazâ Kitâbu Fağfûr-nâme Ma'sûk-ı Mâhperî" olan Fağfûrnâme'nin tespit edilebilen tek yazma nüshası Fransa Bibliothèque National No:406'da kayıtlıdır (Blocket, 2000, s. 345). 190 varaktan meydana gelen yazmanın 190b nolu varağında yer alan temellük kaydında eserin sahibinin ve müstensihinin Ahmed ibn Muhammed olduğu kaydı düşülmüştür. Sade denilebilecek bir dil ile kaleme alınan Fağfurnâme diğer mensur aşk hikâyeleri gibi 'râviyân-ı ahbâr ve nâkilân-ı âsâr' kalıp ifadesiyle başlamıştır. Çocukların ergenlik dönemi ile girdikleri kendilerini arayış hikâyesinde onları kısıtlamayıp özellikle seyahat ve aşk ile kendilerini terbiye etmelerine fırsat verilmesi gerektiği bilgisi okuyucuya dikkat çekici hikâyelerle verilmeye çalışılmıştır. Okuyucunun dikkatini koruma adına da eserde ilginç hikâyeler aralara serpiştirilmiştir. Hikâye otuz üç ana başlıktan meydana gelmektedir. Başlıklar şu şekildedir: 1. Hikâyet Şâh'ın oğlunu kundağı-y-la getirdükleri maḥallidür 7a/5 2. Fağfûr ağaçda Perî'yi görüp 'âşık olduğu maḥallidür 14a/7 3. Fağfûr ağaçda Perî'yi görüp 'âşık olduğu maḥallidür 14a/7 4. Ol kızlar kendü mekânlarına geldiği maḥallidür 19b/3-4 5. Oğlu Fağfûr Fağfûr-şâh-ıla kim atasıdır tanışup Gencür māl-ıla sefere gönderdikleri maḥallidür 21b/6-7 6. Pâdişâh leşker cem' idüp yarak kılup şehzâdeyi gönderdiği maḥallidür 23b/2-3 7. Gencür hikâyetine gelelüm kim ol dahı mâh perriden nişân isteyü gitmiş-idi 24a/5-6 8. Gencür şüreti getirüp şehzâde öfinde koyup şehzâde de bakup 'aklı gittiği maḥallidür 32b/2-3 9. Fağfûr-şâh Kaytâl fireng kal'asına savaş yürüttüğü maḥallidür 43b/6 10. Fağfûr-şâh Kaytâl firengüñ şehrin alup kendü anuñ tahtına oturduğu maḥallidür 53b/2-3 11. Fağfûr kızları bend[d]en kırtardığı maḥallidür 57b/7 12. Şehzâdenüñ omzuna binüp ol cezîre içinde yürüdüğü maḥallidür 80b/5-6 13. Hikâyet serencâm-ı gencür 82b/9 14. Gencür ağaca çıkup oturup denizden gice ile âdem şüretlü balıklar çıktığı maḥallidür 83b/2-3 15. Mâh-ı Ruhsâr Gencür'ı görmedin kulağdan 'âşık olduğu maḥallidür 106a/2-3 16. Gencür hançere düşüp Firûz-rây üzerine gelüp ağladığı maḥallidür 107b/1-2 17. Fağfûr'ın çerisin şıyup bunları tuttukları maḥallidür 115a/2-3 18. Devilpâlar Fağfûr-şâh'a ayakları küt olduğunu bildürdükleri maḥallidür 119a/8-9 19. Fağfûr-şâh ol mel'un devilpâlara şarâb içirüp bir bir helâk itdüğü maḥallidür 122a/4-5 20. Fağfûr-şâh ol yigitleri devilpâlardan kırtarup kendü ser-güzeştin anlara söylediği maḥallidür 126b/4-5 21. Şâfder ve Fâkire ile söyleşdüğü maḥallidür 132a/7 22. Fağfûr-şâh varup kal'a-i Rubin'i aldığı maḥallidür 137b/8-9 23. Fağfûr-şâh yârenlerini zindândan çıkarup anlaruñla söyleşdüğü maḥallidür 141a/1-2 24. Gencür Fağfûr-şâh-ıla buluşup görüşüp söyleşdikleri maḥallidür 143b/5-6 25. Fağfûr Şâhinşâh-ıla buluşup 'işret itdükleri maḥallidür 152b/4-5 26. Sulţân-ı Selâtin nâme'i okıyup cevâb-nâme yazdığı maḥallidür 157b/1-2 27. Mâh-ı Ruhsâr Gencür'ı altun turunc-ıla urup Gencür anı görüp düşüp uşşı gittiği maḥallidür 159a/1-2 28. Mâh-ı Ruhsâr Gencür'ı görmege Fağfûr'ın katına girüp elin öpdüğü maḥallidür 160a/5-6 29. Vaşf-ı Sî-murg 175a/8 30. Sî-murg gelüp bunlara kaçıyup giri eyü söylediği maḥallidür 176a/4-5 31. Hikâyet-i Fağfûr-şâh-ı Çînî 186b/2 32. Fağfûr-şâh atası-y-la buluşup görüşdüğü maḥallidür 188a/1 33. Fağfûr-ı Çîn Kâf sulţânların konukladığı maḥallidür 188b/5 Fağfûrnâme'de Tespit Edilen Kültürel Motifler Fağfûrnâme yazıldığı dönem ve sahanın sosyolojik bakımdan çeşitli inançları, âdetleri ve bunların uygulanması ile ilgili de bizlere ipuçları vermektedir. Eser geçmişten günümüze kültür hayatında görülen değişme ve gelişmeler hakkında yorum yapabilme fırsatı sunmaktadır. Eserde geçen başlıca kültürel motifler şunlardır: & Turunç atma (sihir ve ilan-ı aşk olarak)

&

& Mektuplaşma & Rüya & Olağanüstü varlıklar & Don değiştirme & Tılsım & Saçı saçma 1. Edebiyatımızda Turunç ve Fağfûrnâme'de Turunç Atma Motifine Dair Günlük hayatta turunç, narenciye ve portakal kelimeleriyle kullandığımız bu meyve edebiyatımızda ve kültür tarihimizde önemli bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Revânî, Edirneli Şevkî gibi dîvân şairleri nârenc kelimesini kaside ve gazellerinde; Edincikli Ravzî ise turunc kelimesini iki gazeline redif olarak kullanmıştır. Edebiyatımızda genellikle sevgilinin uzuvlarına renk ve şekil yönünden benzetme aracı olarak kullanılan turuncun Yusuf u Züleyha mesnevilerinde ikram olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır. Şeyyad Hamza Yusuf ile Züleyha mesnevisinde, Mısır'da yemekten önce iştah açsın diye misafire turunç yedirmenin eski âdetlerden olduğunu bildirmektedir (Türkdoğan, 2017, s. 244). Ol hâtûnlar çün sarāya geldiler Zelhā buyurdı turunc getürdiler

Mısır ehli 'âdeti eyle idi Her kişi kim konukluk ede idi Ta'amdan öndin turunc verir idi Andan sonra ta'am yedirir idi

30

(Taş, 2017, s. 56) 1.1. Sihir olarak turunç: Turuncun dîvân şairlerimiz tarafından şiirde bir büyü çeşidi olarak sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Şiirlerde, sihr-i nârencât, ilm-i nârencât, harf-i nârencât, turunc efsûnu, ilm ü fenn-i nârencât ve sırr-ı nârencât kalıplarıyla kullanılan bu büyü çeşidinin sevda büyü olduğu en açık şekilde 16. yüzyılda yaşamış Boşnak şairlerden olan Mostarlı Hasan Ziyâî divanında yer alan şu beyitte görmekteyiz: San turunc efsûn ile düşmüş muhabbet nârına Âteş-i fırkatda yanan cism-i zerd ü nâ-tûvân (Gürgendereli, 2017, s. 185) Tursun Fakî'nin Cumhûrnâme adlı eserinde, büyü ve efsunu çok iyi bilip Müslüman olan İstihrac adlı cinin sihir ilimlerinden olduğu söylenilen "sihr-i narencat"ı bildiği söylenmektedir. Kim Müslüman divlerden imiş Bilür imiş sihr-i nârencâtı Süleyman divlerinden kalmış imiş Anda bir kitab okuyup bilmiş imiş Ol kitabı bulmuş anda ol fusûl Görmüş içindekini yazmış (ol) fuzûl Safha vü satır-be-satır okumuş İlm-i efsûn sihr-i nârencât imiş (Yazıcı, 2005, s. 401-403) Aşkî'nin Heft Peyker adlı mesnevisinde de Rus ülkesi padişahının kızının her şeyden anladığı, ilm-i tılsım ve ilm-i narencat'a dair de bilgisi bulunduğu söylenmektedir. Her bir işde aklı ile dânişi Tûr-ı sînâya irürmüş dânişi İlm-i nârencât ile ilm-i tılsım Dahı her ne fen ki aña vir ism (Aytaç, 2017, s. 230) "Hikâye-i Garîbü'l-Âsâr" adlı mesnevide aşka müptela olmuş birine muska yazan şeyhin narencat'tan bir iki harf karaladığı bilgisi verilir:

Vâkıf olup bu hâle şeyh-i zamân El urup hâme vü devâta hemân Bir varak-pâreye o nîkû-zât Yazdı bir iki harf- i nârencât Şule- i

32

şem'e tutdı

yakdı anı Didi kim eyle imdi gûş-zenî

32

(Aksoyak, 2017, s. 34) Edincikli Ravzî'nin divanında da ilm-i nârencât şu şekilde geçmektedir: İzâle eyleye cehl-i mahzı kendünden haberdar ol Heyûlâ dersini ko 'ilm-i nârencât okurduñ tut (Aydemir, 2017, s. 186) Lamîî'nin Ferhad ü Şirin mesnevisinde turunç büyüyle sevgiliyi tuzağa düşürme şu şekilde geçmektedir.

İder âteşde na'î mâh-ı nevler Turunc efsûnı-y-ile mihri avlar

31

(Esir, 2017, s. 182) Lamiî'nin Vis ü Ramin adlı mesnevisinde aya ve güneşe karşı okunan turunç büyüünden bahsedilmektedir. Geçer Harut'a şi'rüm sihr-i Zühre Turunc efsûnun okur mâh u mihre Turunc efsûnün eyler gabgabından Kılur can saydını sükker lebinden (Öztürk, 2009, s. 276/465) Turunç büyüünün tesiriyle alakalı Gelibolulu Mustafa Âlî, Edirneli Nazmî ve İzzet Ali Paşa'nın eserlerinde şu beyitlere tesadüf etmekteyiz. Umma nârencât ile 'Âlî o şeh teshîr ola Nâr-ı âhuñ eksük itmesin Allâh da (Aksoyak, 2018, s. 1096)

Teshîr ile ol dildâr vasl olmaga hoş her-bâr Öğren yûri Nazmî var ilm ü fenn-i nârencât

9

(Üst, 2018: 667) Bu kârı görseler dirlerdi bu sihr-i helâl ancak Eser isbat edenler sırr-ı nârencât u efsûna (Oğuz, 2019, s. 112) 1.2. İlan-ı aşk etme aracı olarak turunç: Turuncun aynı zamanda klasik eserlerimizde sevgiliye ilan-ı aşk etme aracı olarak kullanıldığını görmekteyiz.

Ahmet Talat Onay Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı adlı **eserinde**

48

, turunçla ilgili olarak Turunca Dağ maddesinde şu bilgileri vermektedir:

Eskiden sevgililerine aşklarını duyurmak için mesela mektup kenarını yakmak gibi meyvenin bir tarafını kızgın bir şişle dağlayıp göndermek de âdetmiş. Sevgili bu dağdan kendisinin sevildiğini anlarmış

5

. Yakın zamanlara kadar yanmış sigara göstermek ve göndermek âdet olduğunu üstad Tahir Olgun bildirmiştir. Muhterem Ffâzıl

Ferit Kam sevgiliye dağlı turunç göndermek âdetinin gençliği çağına kadar cârî olduğunu beyan buyurdular

5

Mâh-ı çarh üzre nedir bilmek dilersen o sevâd Yaktı yâre sunmağa devrân turunç üstüne dâğ

44

Bâkî (Mânâ: Ayda görülen siyah lekelerin ne olduğunu bilmek istiyor musun? Onlar devrânın yâre sunmak için turunç üstüne yaktığı dağlardır.) (2000, s. 444) Sevda büyüğü olarak adlandırılan turunç büyüğünün halk hikâyelerinde ve aşk mesnevilerinde turunç atmak şekline dönüştüğüne iki eserde tesadüf etmekteyiz. Bunlardan birisi Cemâlî'nin Hümâ ve Hümâyün adlı mesnevisidir. Bu eserde hikâyenin kahramanlarından Şemse'nin aşkını belirtmek için elindeki turuncu Hümâ'ya atması, fakat turuncun yanlışlıkla Fihri'e isabet etmesi onun da Şemse'ye âşık oluşu anlatılır: Alup cân kûşesinden sîb-i genci Dutar destinde bir altun turuncı Gözini âteş-i 'ışk eyledi âb Turuncı kıldı şehden yaña per-tâb Turuncın çünkü atdı mâh mihre Tokundı nâ-gehânî Şâh Fihri'e Turunc atduñ baña men mest-i 'ışkuñ Alınmaz dâmenümden dest-i 'ışkuñ Çü nârenc eşkümler ile zerd olup hâk Turuncum gitdi oldum zâr u gamnâk (Horata, 1990, s. 154) Turunç atarak ilan-ı aşk etmeye rastladığımız ikinci eser olan Fağfurnâme'de bu durum şu şekildedir. Ferah-engiz, esaretten kurtardıkları padişah kızlarının her birinin eline turunç tutuşturur ve şehzadeleri önlerinden geçirir. Hangi şehzadeyi beğenirlerse ellerindeki turuncu atıp onu vurmalarını ister. Böylece onları birbirlerine eş eder: Ferah-engiz [7] herbir kızuñ eline birer turunc virdi ve ol [8] melikzâdeleri ol kızlaruñ öñinden geçürdi [9] ol kızlara eyitti iy duhterler ol pâdişâhâdeleri [73b] [1] sizüñ öñüñüzden geçüreyim kankısın [2] isterseñüz elüñüzde olan turunc-ıla atuñ [3] uruñ ol kimesne sizüñ helâlüñüz olsun [4] didi bu kızlar hep birebir yüce yirde turdılar [5] ol yigitler gelüp bu kızlaruñ öñlerinden birebire [6] geçdiler herbir kız bir yigidi birebire turunc-ıla [7] urdılar Fağfurşah'ın kuzeni ve yol arkadaşı olan Gencur, maşuku Mah-ı Ruhsar tarafından altın turunçla vurulur. Fağfurşah turuncu görünce ilan-ı aşk edilen Gencur'un neden bayıldığını anlar. Mâh-ı Ruhsâr gördi kim Gencür taşra [4] çıkdı tam üstinden Gencür'a bir altun turunc-ıla [5] atup urdı Gencür anı görüp bir kez âh idüp [6] düşüp uşşı gitti bu yaña Fağfur-şâh Gencür'ı [7] kanda gitti görüñ didi taşra çıkup gördiler kim [8] Gencür uşşı gidüp düşüp yatur hemân tîz [9] Fîrûz-rây özine gelüp gûlsuyı şaçdı [159b] [1] kaçan kim Gencür'uñ 'aklı başına geldi alup gine [2] Fağfur-şâh katına getürdiler Fağfur turuncı göricek [3] ahyâl n'eydügin bildi Bu verilerden hareketle aşk veya sevda büyüğü çeşitlerinden birisi olan turunç ya da narencât büyüğünün halk hikâyelerinde ve kültüründe turunç atmak şekline bürünerek devam ettiğini söylemek mümkündür. 2. İkili Aşk Hikâyelerinde ve Fağfurnâme'de Âşık Olma Motifi Aşk mesnevilerinde

görür görmez âşık olma , resme bakarak **âşık olma** , görmeden kulaktan **âşık olma ve**

25

rüyada âşık olma motiflerinin olduğu bilinmektedir. Bunlardan rüyada âşık olma motifi dışındaki âşık olma motiflerinin üçü de Fağfurnâme'de görülmektedir. 2.1. Görür görmez âşık olma: Aşk mesnevilerinden Zarîfî'nin Mihr ü Mâh'ında sevgililer birbirlerine ilk görüşte âşık olur. Görüp bu vech ile ol dil-sitânî Gönülden sevdi bin cân ile anı Göricek mahiyi Mihr zerre dehân Ol dahi sevdigidür anı hemân Salih Çelebi'nin 1554 yılında kaleme aldığı

Leylâ ile Mecnûn mesnevisinde **Leyla ile Mecnun'un**

13

birbirlerine ve Nevfel'in Leyla'ya görür görmez âşık oluşu anlatılır. Göricek Kays oldı hayrânî Der-miyân itdi yolına cânı Leylî'de gördi çün sebak-dâşın Cân ile kodı yolına başın Ol iki nâzenîn-i nâreste Birbirisine oldılar beste (Keskin, 2008, s. 33) Yazarı bilinmeyen Cihânşâh ile Şemsiye hikâyesinde Cihanşah üç güvercin olarak gelip silkinerek asıllarına dönen kızlardan Şemsiye'ye görür görmez gönlünü kaptırır. [33a]

Cihân-şâh uğurlayın bunlar [1] temâşâ iderdi. Ol kızlarıñ kücisiniñ hüsn-i cemâlini görüp biñ cânla 'âşık oldu

4

Eydür eyvâh kim dirîğâ ol nigâr Aldı bende komadı sabr u karâr Bi-karâr oldum göricek zülfini Göresin dahi ne sevdâlar karar

4

(Babür ve Daşdemir, 2015, s. 48) Fağfurnâme'de de Fağfurşah havuz başında kuşların civildeşmesi üzerine uyanır ve kırk kuşun peri kızına dönüştüğünü görür. İçlerinden bir tanesinin güzelliği dillere destandır. Onu görünce bayılır, aklını başına toplayıp tekrardan ayılır. Davranıp hâlini hatırını sormak ve tanışmak ister, fakat kuş elindeki bir kâğıt parçasını bırakarak diğer kuşlarla kaçır. [15a] [1] Bakup gördi Fağfûr kıldı nazar Görür bir perî kızını hûb u ter [2] Göricek yüzünü anuñ çüş ider Kılur hayrân özünü bî-hüş ider [3] Birez yattı yine 'aqlın dirüp Serâsime olur yerinden tûrup [4] Aña 'âşık oldu diledi kim ire Ne cânsın diyübeni hâlin şora Fağfûr ol cemâl ü kemâli gördi hezârân dil ü cân-ıla [6] 'âşık oldu tîz köşkten aşğa indi kim gele anuñla [7] söyleşüp haber şora andan cevâb alup eyde kim bu ne hâldür [8] kim kuş-iken âdem olduñ dek tûrurken benüm göñlümi [9] alduñ Fağfurşah'ın tutulduğı Kaf Sultani'nin kızı Mahperi'nin de onu görünce bir olan aşkı bine çıkar. Mâh-perrî [20a] [1] dahi gelüp bağçede Fağfûr'ı gördi hezârân [2] cân u dille 'âşık oldu 'ışkı bir iken biñ [3] oldu 'ışık odı cânına eð er kıldı derd ü firâk-ıla [4] kendü makâmına gitdi çün varup tahta [5] geçdi oturmağa mecâli kalmadı baş bâlişe [6] urup zâr zâr ağlayup yattı kaçan kim [5] kızlar perrân idüp gittiler meger ol kızlaruñ [6] aralarında gâyet güzeli perrîler şâhı Kâf [7] sultânınuñ kızı-y-ıdı ol dahi Kâf'da Fağfûr'uñ [8] hüsnini vaşfın işitmiş-idi ol dahi Fağfûr'a [9] cân u göñülden 'âşık olmuş-ıdı çün 2.2. Resme bakarak âşık olma: İkili aşk mesnevilerinde resme bakarak âşık olma motifi çokça görülür. Nizami'nin

Hüsrev ü Şirin, Hoca Mesud b. Ahmed'in Süheyl ü Nevbahar

53

, Germiyanlı Şeyhoğlu Mustafa'nın Hurşidnâme, Ahmedî'nin İskendernâme, Mehmed'in 1398'de kaleme aldığı Işknâme, Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk3, Camii'nin

Vâmık u Azrâ, Lamiî'nin Salâmân u Absâl

40

adlı eserinde bu motife rastlamak mümkündür. Camii'nin Vâmık u Azrâ'sında bu durumu şöyle örneklendirmek mümkündür. Azra'nın ressamalara çizdirdiği resimlerden birinin Vâmık'a ulaşip Vâmık'ın Azrâ'ya âşık olduğu anlatılır.

Bu sûret fitnessinden oldu meftûn Nitekim **Leyli** 'nin ' **ışkında Mecnûn** Şarâb- **ı câm-ı**
'ışkdan oldu serhoş **Düşüp hâk üzre galtân deng ü bî-hûş**

1

Çü Behmen gördi Vâmık oldu bî-hûş Mey-i 'ışk aldı aklın oldu ser-hoş

1

(Ece, 2002, s. 563) Ressamın Azra'nın güzelliğini resmedip süslediği, yeryüzüne âlemi süsleyen güneşin nuru gibi Azra'nın güzelliğinin nurunu dağıttığı, bu resmin yeryüzüne dağılıp Azra'nın kusursuz güzelliğinin şöhret bulduğu ve her görenin o resme âşık olduğu şöyle bildirilir.

Cemâlî nakşını ol nakş-ı Çînî Yazup zeyn eyledi

1

rû-yı zemîne Tağıtdı pertev-i hüsnini 'Azrâ Nitekim nûrı mihri

âlem-ârâ Zemîne neşr olupbu **taze menşûr Kemâl-i hüsn-i 'Azrâ oldu meşhûr** Gör neler **oldı ol**
tasvîre 'âşık Kim 'Azrâ'ya bulundu niçe Vâmık

1

(Ece, 2002, s. 541) Lamiî Çelebi'nin yazdığı Salâmân u Absâl adlı mesnevîde Salaman'ın Zühre'ye görmeden, kulaktan âşık olduğu anlatılır: Gûş bâtıldur egerçi dîde hak Lîk gözden ön olur 'âşık kulak 3 Sabahattin Derman, (2009), Mesnevîlerde Şehzadelerin Resmi Görüp Âşık Olma Motifi, Yüzüncü Yıl Ü. SBE Yayınlanmamış YLT, VAN. (Keskin, 2008, s. 34) Fağfurnâme'de de resme bakarak âşık olan bir şehzadenin aklının başından gidişinden ve sonrasında vefat edişinden bahsedilir. Bunun gibi birçok şehzadenin resmi görmek istediğinden bahsedilir. Gencur da şehzadelerin gördüğü resmi görmek ister. Görür görmez kendinden geçer ve aklı başından gider. Gencür eyitti [9] iy üstâd ne isterseñ vireyin tek ol şüret [30a] [1] gibi baña dañı bir şüret yazı-vir diyü çok [2] tazarru' eyledi nakķāş eyitti iy Gencür ol şüret [3] tamâm bir yılda olur evet bir şehzâde ol şürete [4] 'âşık oldu idi ol şüret ucından [5] yedi yıl tamâm bunda oldu âñir ol şehzâde [6] âñirete nakl eyledi ol aña yazılan şüret bunda [7] kaldı ol şüreti saña vireyin ol şürete [8] niçe şehzâdeler 'âşık olup benden istediler [9] virmedüm ammâ seni ziyâde esirgedüm saña vireyin [30b] [1] temâşa eyle didi gör kim 'âşık oldukları kadar [2] var mıdur Gencür biñ altun [4] virüp ol şüreti aldı Gencür eyitti [5] işbu kişi bu şüreti ögdükleyin gibi [6] midür diyüp açup bakdı kim teferrüc eyleye nâgâh [7] bir şüret gördi kim 'aklı başından gitti tîz [8] gine ögini divşürdi 'aklın başına getirüp [9] eyitti şehzâde buña degin mi dîvâne olmışdur [31a] [1] ben kâğıdda şüretin yazılı gördüm 'aklum azdurdum [2] ol hōd nakķāş-ı ezeli yazup düzdüğü şüreti [3] görmiş niçe 'aklın azdurmasun diyüp özi göyündi [4] anuñ divâne olduğınca var-ımış didi. 2.3. Kulaktan âşık olma: Aşk mesnevîlerinde kulaktan âşık olma sık rastlanan bir durumdur. Aşk mesnevîlerinde ve Fağfurnâme'de görmeden kulaktan âşık olmanın geçtiği bölümler şunlardır. Camii'nin Vâmık u Azrâ adlı mesnevisinde Azra, Vâmık'a güzelliğini duyarak âşık olur.

Şu denl  ögdiler ol g l-iz r  i itdi gitdi Azra'nun kar r  Cem lin görmedin ol y r-ı s dik Adın i itdi oldu
c ndan   ık Acebd r h li   kun görmedin göz Kulak   ık olur almagile söz

1

(Ece, 2002, s. 530) Ahmed 'nin Cem sid   Hur sid adlı mesnevisinde Hur sid'in güzelliğine görmeden herkesin   ık olduğu söylenir: Anu   v zesiyle R m toldı Gören görmeyen a a   ık oldu Kulak göz görmedin   ık olur Haberle kim anı dilden i id r (Keskin, 2008, s. 414) Mustafa  elebi'nin Varka ve Gülşah mesnevisinde Muhsin  ahın Gülşah'a kulaktan   ık oluşu Husrev'in   kına benzetilir: Dil   canına saldı mihr pertev Kulakdan   ık oldu misl-i Husrev (Yıldız, 2008, s. 397) Aynı mesnevide Rebi adlı kişinin Gülşah'a kulaktan   ık oluşu anlatılır.   itdi hüsn-i G l-  ahı ırakdan Olur Husrev gibi   ık kulakdan (Yıldız, 2008, s. 719)

Z t 'nin  em   Pervane adlı mesnevisinde de ** em, Pervane**

8

'ye kulaktan

  ık olur. O dem  aha kulakdan oldu   ık Didi olsam kenizek ana l y k

35

(Coşkun, 2009, s. 87) Muhammed b.  brahim'in mensur Yusuf u Züleyha'sında da Züleyha'nın Yusuf'un güzelliğini işiterek   ık olduğu geçmektedir. [YB066b] Me   r olmağın ev  f-ı ham desin g   idenler k lakdan '  ık oldu ( ahin, 2015, s. 470) [YB057a] Z r  Y suf'u  va fın ilden işitmiş ve k lakdan '  ık olup  r   ile i i bitmi di. ( ahin, 2015, s. 440) Hızr b. Yakub'un tercüme ettiği manzum-mensur karışık eser olan Tutin me'de de ya lı bir adamın veziroğluna bir  ahın kızını överek anlatı ı ve vezirzadenin de görmeden   ık oluşu anlatılmıştır. Tutin me ve Faėfurn me'de görmeden   ık olma için aynı şiir kullanılmıştır. [102b] Med ne-i  asr dirler anda bir   h vardur ki did ğ m anu  du terid r [10] p r ol du ter     ol mi d r h blığın vaşf itdi ki mücerred işitmek-le [11] vez roğlı '  ık oldu Beyt Dimi lerd r gelenler bizden   din [12] Ki k lak '  ık olur gözden   din ol du ter   d v nesi [13] olup anı görmege tam m m      oldu. (Direkci, 2019, s. 147) Faėfurn me'de de Firuzray, Gencur'un cömertliğini, adaletli olu unu, hünerlerini ve boyunun posunun güzelliğini o kadar medheder ki Mah ruhsar Gencur'a görmeden   ık olur. [97a] [1] diyü-vir didi F r z-r y ba ladı Genc r'u  erliğin [2] 'adl   d d n ve se  asın   retin ve s retin kadd   [3]  amet n h b n h nerin ve bah durlığın 'aklın ve f kr   [4] fir setin  ol  adar med  eyledi kim M h-ı Ru   r görmedin [5] a a k lakdan bi  c n-ıla '  ık oldu [8] Dimi lerd r gelenler bizden   din Ki k lak '  ık olur gözden   din 3. Mektuplaşma Motifi Aşk hik yelerinde mektup gönderme motifinin önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Mektup,  em   Perv ne adlı mesnevide   ıkların birbirleriyle haberleşmelerini sağlayan vasıta olarak önemli bir görevi yerine getirir. Aynı hik yede

R m hükümdarı ile   n hükümdarı arasındaki haberleşme de mektupla gerçekleşir

35

. Ulakların sözlü haber götürme yanında yazılı haberleri de mektupla götürdüğü görülmektedir. Mütercimi bilinmeyen mensur Mihr ü Mâh hikâyesinde Ahmet İçli'nin yaptığı özete göre;

Mihr, Mağrib padişahına, birlikte ülkeler fethetmek için güçlerini birleştirmeleri gerektiğini, gerekirse kendisinin Mağrib padişahının hizmetine gireceğini, bununla birlikte kızı Mâh'ı da kendisine vermesini belirten bir mektup yazar. Mektubu götüren Nesîm, yolculuğu esnasında Mağrib vilayetinden gelenlerle karşılaşır

26

(İçli, 2015, s. 1061). Mütercimi belli olmayan mensur İskendernâme tercümesinde İskender'in Çin hakaniyla mektuplaşması vardır. İskender mektubunda Çin hakanından yedi yıllık mahsulleri kendilerine vermek kaydıyla memleketlerine dokunmayacağını söyler (Kaya, 2016, s. 9). Fağfurnâme'de ise Kaytal'ın yaveri olup onun ölümü sonrası Fağfurşah'tan taraf olan Peleng Efgen, Kaytal'ın kalesini alabilmek adına kale muhafızı Fahir'e mektup yazılmasını bildiren bir mektup yazar. Metinde mektup kelimesinin biti olarak kullanımı da vardır. [7] Peleng Efgen'i çıkırıp eyittiler bir biti yazup bir kimesneye [8] vir bunı Fağfûr'a ilet eline vir okusun didiler [9] gine tîz baña cevâbın getür didi ol kimesne bunı işidüp [48b] [1] nâme'i alup kemend ile burcdan aşağı inüp Fağfûr-[2] şâh'a geldi nâmeyi virdi Şâh alup nâme'i okudu [3] nâmede yazmışlar kim Fâhîr'e elçi viribûn 'izzet-ile nâme yazuñ [4] nâmede ziyâde ta'zîm idüñ tâ kim göñli emîn olup inana [5] Şâh nâme'i okuyup cevâb-nâme yazup gelen kimesneye [6] virüp gönderdi çün ol gice geçdi yarındası [7] şabâh oldu Fağfûr-şâh Fâhîr'e i'zâz u ikram birle [8] bir nâme yazup gönderdi Fağfurşah, Şahinşah-ı Dilaviz'e Firuzray'ın tavsiyesi üzerine kim olduğunu ve fetihlerini bildirir bir mektup yazarak tanışma isteğini iletir: Şahinşah-ı [9] Dilâvîz'e bir nâme yazup gönderdi kaçan kim nâme [92b] [1] Şahinşah-ı Dilâvîz'e irdi Şahinşah bunı [2] işitti gâyet guşşalandı ve illâ yirine gine 'âdil [3] kişi geçduğuna gine göñli hoş oldu ta'ziyet[4]nâme yazup gönderdi Mah-ı Ruhsar, Gencur'un aşkıdan hasta olur ve Firuzray'ı çağırıp durumu ona açmak ister. Firuzray'ı çağırabilmek adına ağabeyi Şahinşah-ı Dilaviz'e mektup gönderir. [1] Mâh-ı Ruhsâr'uñ tākati tāk oldu ne oturabildi [2] ve ne tūrabildi şabr ı kararı kalmadı fikrine bu geldi kim [3] bir nâme yaza Şahinşah-ı Dilâvîz'e kim Mâh-ı Ruhsâr hasta-[4] dur diyü Firûz- rây dâyimî baña viribigil diyü çünkim [5] Mâh-ı Ruhsâr bu endîşe'i kıldı tîz bir nâme yazup [6] karındaşı Şahinşah-ı Dilâvîz'e viribidi kaçan kim nâme [7] Şahinşah-ı Dilâvîz'e geldi nâme'i okudu Mâh-ı Ruhsâr'uñ [8] hastalığına 'azîm guşşalandı derhâl Firûz-rây'a [9] nâme yazdı kim Mâh-ı Ruhsâr hasta oldu tîz irişgil [107a] [1] didi çünkim nâme Firûz-rây'a geldi. Firuzray, Mah-ı Ruhsar'ın yanına varınca Mah-ı Ruhsar ağabeyine iyi olduğuna dair bir mektup yazar. Firuzray'a da birkaç gün yanında kalacağını anlatan mektup yazıp Gencur'a göndermesini ister. Mâh-ı [7] Ruhsâr Firûz-rây'a eyitti iy dâye dilerem kim [8] karındaşuma bir nâme yazup gönderem ve eydem kim [9] Firûz-rây dâyim gelüp baña mu'âlece itti [111a] [1] himmetüñüzde biraz eyüce oldum ammâ Firûz-rây [2] birkaç gün benümle olsun koy-virmez didi [3] sen dahı Gencür'a nâme yazup gönderesin kim seni [4] birkaç gün alı-koduğımı bildüresin diyüp [5] bu tārîk-ile nâme yazup gönderdi. Şahinşah-ı Dilaviz Sultan-ı Selâtin'e Fağfurşah ile ilgili methiyeler içerir bir mektup yazdırıp gönderir. [155b] Şahinşah Sultân-ı Selâtin'e [6] nâme yazuñ diyü emr eyledi tîz debîr divit kalem eline [7] dürlü dürlü 'ibâret-ile ve elfâz-ı hüsn-ile nâme yazmağa [8] başladı. 4. Rüya Motifi Rüya, edebiyatımızda ve kültür tarihimizde Hz. Muhammed'in (sav) işareti üzere gayb kapılarına açılan bir kapı olarak görülür. Aşk hikâyelerinde rastladığımız rüya motifi genelde müjdeli haberler verme yönündedir. Mihr ü Mah mesnevisinde Mah aşkın müjdesini bir rüyadan alır (Keskin, 2008, s. 645). Yusuf ile Züleyha hikâyesi bütününü rüya motifi üzerine oluşturulur. Fağfurnâmede görülen rüya ise şu şekildedir. Fağfurşah, Kaytal'ın kalesini aldıktan sonra düş görür. Düşünde bir kişi denizden çıkıp gelir ve elindeki yanan mumu Fağfur'un eline tutuşturur. Ayrılığının kavuşmayla neticeleneceğini

söyler. [54b] [1] ol gün anlar çün bu sözi tanışdılar ol gice [2] 'ıyş u 'işret eylediler şāhzāde yattı uyudı [3] düşinde gördi kim deñizden bir kişi gelür çıkar Fağfūr-la [4] görışür elinde bir yanar mum tutar getürüp Fağfūr [5] eline virdi eyitti meh şu mumı tut şabr eyle kim [6] firāk vişāle mübeddel ola yine görür kim kendüi bir bāğ [7] içinde тұrurken kırk kuşlar gelür bunuñ üstine [8] konarlar kimi başında kimi omuzında kimi dizinde kimi [9] kolında gelüp kondılar şēhzāde bunları tutmak [55a] [1] diler hıçbirin tutamaz bunlar тұrmaz becid çivilde-[2] şürler bunlaruñ ğavġāsından Fağfūr uyandı [3] yirinden тұrup vezīri okudı bu düşi aña [4] didi 5. Olağanüstü Varlıklar Edebiyatımızda

telif veya tercüme hikâyelerde olağanüstü varlıklara **rastlansa da bu, hikâye külliyatına göre**

33

değişebilmektedir. El -Ferec Ba' de 'ş-Şidde' de olağanüstü **unsurlar çokça görülürken**

Kırk Vezir, Sindbadnâme ve Tutinâme'de hem olağanüstü **hem de günlük hayatta**

karşılaşılabilecek olaylar görülmektedir (Sona, 2015: 228.). Bu hikâyelerde cinlere, perilere, keçi ayaklılara, kamış kulaklılara, gülen balıklara ve don değiştiren kuşlara rastlamak mümkündür. Fağfurnâme adlı hikâyede de aşağıda açıklayıp örneklendireceğimiz ifritler, peri kızları, kayışayaklılar ve insan yüzlü balıklar görülmektedir. Hikâyenin merkezi kahramanlarından olan Gencur, gemisinin parçalanması sonrası üç gün üç gece tahta üstünde yüzerek canını zor kurtarır. Karaya çıkmış olduğu adada bir ağacın üstünden gece yarısı yıldızlardan daha çok sayıdaki insan yüzlü balığın denizden çıkıp yemek yediklerine, oynastıklarına ve sabah olunca tekrar denize girip yüzdüklerine şahit olur. nāġāh deñizden bir ğavġā ġalebe kopdı dün [5] buçuġında deñizden ādem şüretlü balıklar çıkdı kim [6] ilduza saġış var anlara yok Gencūr ol balıklar [7] görüp key 'acebledi ol balıklar deñizden çıkup [8] gelüp oynadılar yidiler içdiler tā şabāha degin [9] şabāh olıcağ yine deñize girüp gittiler Hikâyenin başkahramanı Fağfurşah da gemisinin parçalanması sonrası üç gün üç gece tahta üstünde yüzerek canını zor kurtarır. Karaya çıkmış olduğu adada kayış ayaklılara tesadüf eder. Onlara neden ayaklarının böyle olduğunu sorar. Onlar da Fağfurşah'a, savaş esnasında ulu bir ırmaktan geçerken bilenlerin bu sudan içmediğini, kendilerinin bilmeden içtiğini bu yüzden ayaklarının böyle olduğunu anlatırlar. Devilpalar, canları çıkana kadar insanları binit olarak kullanan garip varlıklardandır. Metinde devilpa ve kayışayaklılar olarak geçmektedir. Düval Farsçada kayış, pâ ise ayak demektir. Bu garip varlıklar Fağfurşah'ı da aldatıp sırtına binerler, ama Fağfurşah şarap içirerek hepsini öldürmesini bilir. ol mel'ün ġod devilpā-y-ıd ol [80b] [1] oġlum didügi yatan ādem anuñ merkebi-y-ıd ol gün [2] ölmüş-ıd ol mel'ün merkepsiz kalmış-ıd derġāl [3] şēhzādenüñ omuzuna bindi kırıcak ayakların [4] muġkem beline şardı şöyle kim şēhzādeyi bağladı [5] kayış ayaklı mel'ün şēhzādenüñ omzuna binüp [6] ol cezīre içinde yürüdügi maġallidür şāhzāde [7] epsem тұrdı tā kim ol mel'ün devilpā kıca [8] kendüzin degşürüp ayakların şēhzādenüñ [9] omzuna muġkem şarmaşdurdı andan dönüp [81a] [1] şēhzādenüñ başına bir kaç yumruk urdı şöyle kim [2] aġzından burnından kıan revān oldu [81b] [2] iy pīr kıatı [3] yorıldum bir dem diñleneyin gine yūriyeyim didi [4] devilpā bunu işidüp şēhzādenüñ kıulaġı tōzine [5] bir muġkem yumruk eyle urdı kim şēhzādenüñ 'aklı başından [6] gidüp yıkıldı Fağfūr ol devilpālar cezīresinde bir yıl tamām ol [3] belāyı çekdi ol mel'ün devilpā kıca aña bindi yūridi [4] bir gün Fağfūr eydür iy pīr ben şol üzümden şarāb [5] eylerem pīr düz imdi görelüm didi andan Fağfūr-[6] şāh varup üzimi şıkıdı şarāb eyledi öñürdi [7] kendü içdi devilpā mel'ün Fağfūr'a bir yumruk [8] vurup eyitti baña daġı vir içeyim didi Fağfūr- [9] şāh daġı ol mel'una bir büyük çanak şarāb tōldurup [117a] [1] devilpānuñ eline virdi hemān kim devilpā ol şarābı [2] içdügi gibi ayakları çizilüp bī-ġod olup [3] Fağfūr'uñ üzerinden düşdi Fağfūr-şāh ol [4] mel'ün devilpāyı bir ağaç dibinde bıraktı ol mel'ün [5] bī-ġod yatur idi Fağfūr-şāh kıurtıldıġına Ĥak ta'ālāya [6] çok çok şükürler kıldı derġāl segirdüp varup [7] bir depe üstine çıkdı aşırı baġdı gördi kim [8] devilpālar ādemoġlanlarına binüp yūrürler Fağfūr-şāh [9] eyitti 'aceb n'eyleyem kim

bunlardan kînümi alam diyüp [117b] [1] girü dönüp ol mel'ün devîlpānuñ başına bir büyük [2] taş birağup hürd eyledi çün anı depeledi tîz od [3] yakdı andan ol devîlpāyî götürüp oda birağup [4] yakdı Gencur'un Fağfurşah'tan haber alması durumunda iyileşeceğini öğrenen Mah-ı Ruhsar ifritlerini çağırıp Fağfurşah'tan haber getirene mülküdeki Hurrem-diyar'ı muştuluk olarak vereceğini vaat eder. Fîrüz-rây perrende 'ifrîtlere [5] buyurdi kim uçun cezîreleri ve girdâbları ve yaşı [6] ve kuruyı gezün arañ isteñ ola kim Fağfûr'dan [7] bir nişân getüresiz her kankıñuz kim Fağfûr'dan haber [8] getüre Kûh-ı Kâf'da kim Hurrem-diyâr cezîresi kim vardur [9] niçe sultânlar kim aña hasret oldılar ellerine girmede [112b] [1] her kim ki andan haber getüre ol cezîre'i müjdegânî [2] aña vireyin didi çünkim 'ifrîtlar bunı işittiler şâd [3] olup Hurrem-diyâr hevesinde herbiri kuvveti bâzûya [4] götürüp Fağfûr'ı bulmak niyyetine cidd ü tamm-ıla herbirisi [5] bir tarafa perâkende oldılar Gencur, Mah-ı Ruhsar'ın hasta olduğunu işitince Onsuz dünyada benim yaşamamın anlamı yok! diyerek kendini hançerlemek ister. Orada bulunan ifritlerden bir tanesi buna engel olur. [107a] Gencûr bunı işidüp [3] gerçek şanup zâr zâr ağladı eyitti kim çünkim ol [4] hasta oldu dünyâda ben niçün şağ yüriyem ve niçün [5] hâk-i pây olmayam diyüp hançerin çeküp üstine [6] düşdi ol zamân anda bir 'ifrît var-ıdı derhâl [7] hançeri Gencûr'ın elinden alup havâyâ düğdi Hikâyede bir de kavga edenleri bir araya getirip barıştıran bütün sultanların tâbi olduğu, yaralarının iyileşmesi adına ab-ı hayat gibi düşünülen Ravzatü'l-Hayat suyuyla yıkanmalarını ve kendi yünlerini kullanmalarını söyleyen efsanevi kuş Simurg vardır. Eserde, Simurg'un bir kanadının doğuda, bir kanadının batıda olduğu, kanatlarından amberler saçıldığı, o uçtuğu zaman heybetinden diğer kuşların döküldüğü, o uçarken uçan yelin kesildiği söylenir. vaşf-ı Sî-murg [9] kaçan kim Sî-murg uça-y-ıdı bir kanadı maşrıqda ve bir kanadı [175b] [1] mağribde idi ve gün yüzi kabkara olur idi ve dahı [2] kanadlarından müşg-i 'anber saçılır idi ve kanadlarının [3] yilinden defizler kaynar idi yiryüzinde taşı toprağı [4] şavırır idi ve dahı anuñ kanadlarının heybetinden [5] kuşlar uçayor-ken yiryüzine dökülürler idi ve dahı [6] yıl eserken anuñ kanadının yilinden esmez olur idi [7] ve dahı temâmet Kûh-ı Kâf anuñ hükminde idi anuñ [8] vaşfı igen çokdur ammâ biz ihtîşâr ittük Sî-murg bunlara eyitti varıñ bunları bıñar-ı [9] Ravzatü'l-Hayât'a iledüñ yunsunlar ve dahı bunlarıñ [177b] [1] zahımların benüm yünüm ile sürün zahımları hoş [2] olsun didi 6. Don Değiştirme Genellikle masallarda ve destanlarda karşılaşılan don değişişme motifi, bir şekil değiştirmedir. Mensur hikâyelerde şekil değiştirme, genelde kahramanın amacına ulaşabilmesi adına kullandığı olağanüstü bir yetenektir (Sona, 2015, s. 232). Fağfurnâme'de Fağfurşah'ın Mahperi'yi görüp âşık olduğunu anlatan bölümde kırk kuşun silkinerek peri kızına sonra tekrar kuşa dönüşmeleri anlatılır. [14b] [1] gördi kim kırk kuş ol havzuñ kenârına inüp [2] kondılar kırkı dahı silkinüp kırk kızoğlan [3] oldılar kim her birisi bedr olmuş aya beñzer ammâ [4] aralarında bir müstesnâyî cihân bir güzel var kim [5] ne gözler görmiş ve ne kulaqlar işitmiş 7. Tılsım Tılsım kelimesi sihir ve büyü anlamındadır. Halk hikâyelerinde ve aşk mesnevilerinde gizli hazineler hep tılsımla korunmuş olarak anlatılmakta bu tılsımı okunacak duaların bozacağı işlenmektedir. Vamık u Azra mesnevisinde Vamık peri arkadaşlarının başlarının dertte olduğunu öğrenip onlara yardım etmek için savaşa katılır. Gur'a karşı savaşıırken ism-i azamın verdiği kuvvetle tüm tılsımlar açar ve dostlarını kurtarır (Keskin, 2008, s. 21). Kâhir bin Sâm Dilâver adlı hikâyede bir ejderle karşılaşan Kâhir gürzle ona vurduğunda ejderin başı dağılır. Aslında vurduğu şey, ejder şeklinde bir tılsımdır ve Kâhir bu tılsımı bozar (Temiz, 2019, s. 125). Ejderhaların ya da yılanların tılsımlı hazineleri koruduğuna dair olan halk inancı mesnevilerde işlenmiştir. Taşlıcalı Yahya'nın Şah u Geda adlı mesnevisinin 582. beyitinde bu durum şöyle geçmektedir.

ejderhâ (Keskin, 2008, s. 552) Fağfurnâme'de ise tılsım, insan görünümlü olup hareket edebilen nesneler olarak karşımıza çıkar. Özellikle Kaytal'ın kalesi alındıktan sonra Fağfurşah ile Kadehnuş'un indikleri gizli bölümlerde Kadehnuş'un tılsımları bozan dualar ettiğini görmekteyiz. Kadeh-nüş eyitti şehâ korkmağıl [7] bu tılsımdur çânlu degüldür böyle dirken nâgâh ol [8] tılsımuñ ağızından bir na'ra âvâzi peydâ oldı kim [9] işidenler vehme düşdi Kadeh-nüş ol tılsıma [60a] [1] bir du'â okudı tılsım bâtıl olup yüzünñ üstine [2] yıkıldı ol tılsımuñ ayağı altından üç anahtar [3] çıktı bunlar dañı tılsımdur cânlu [4] kimesneler degüldür didi ve dañı eyitti benden artuk [5] kimesne bu tılsımları bozmağa başarımaz diyüp gine [6] bir du'â okudı ol tılsımları dañı bozdı andan [7] ilerü varup bir yiri kazdı bir şu çıktı çeşme [8] gibi revân oldı ol şu aķ zülâle beñzer idi [9] ammâ ol şu havâ yüzine döker-idi şol deñlü [61b] [1] yukarı döker-idi kim hattâ görünmez olurdu [2] şu yine yire döndükde od olup yire dönerdi [3] Kadeh-nüş aña dañı bir du'â okudı ol tılsım dañı [4] bâtıl olup Yine Fağfurnâme'de dağ başında inziva hâlinde yaşayan Saffanperi, Gencur'a bir dua metni verip üç gün üç gece bu duayı okumasını söyler. Bunu okuduğunda bir kişinin gelip onu Harut ve Marut'un yanına götürüleceğini ve orada bir sevgendnâme okursa öğrenmek istediği şeye erişeceğini söyler. Gencur üç gün üç gece bu duayı okur. Bir kişi gelir ve beraberce yola düşerler. Bir sahraya vardıklarında yanındaki kişi birden kaybolur. Tarif edilen yeri bulan Gencur, Harut ve Marut'un sallandırıldığı kuyuya gelir, kuyunun etrafında tütsüler yakar, sözleşme yeminini okuyarak istediği bilgileri kuyudaki meleklerden öğrenir. [26b] [4] kuyunun içinde iki feriştehler vardur başları [5] aşağı iki ayaklarından aşılp-tururlar ol [6] feriştehlerñ adına Hârût ve Mârût dirler [7] kaçan kim sen ol kuyunun üstine varasın [8] ve ol feriştehlere and virgil bu 'azîz şerîf [9] sevgendnâme'i anlarıñ üstine okutğıl [27b] [1] Gencür üç gün ol mağârada tırdı nâgâh gördi kim [2] ol mağâranuñ karañu buçağından bir kişi çıka-geldi [3] Gencür'uñ katına gelüp Gencür'a selâm virdi andan [4] eyitti tır gidelüm didi Gencür dañı anuñ selâmın [5] alup tırup ol şahışla bile gittiler ol aradan [6] bir şahrâya irdiler kulağuz Gencür'a söyleyü-tururken [7] tururken gâyb oldı gitti Gencür ol şahrâda [8] gam-gîn olup geze-tururken Şaffân nişân virdüğü [9] ol tağ dibine geldi ol kuyuya uğradı gelüp [28a] [1] ol kuyu ağızında tırdı egilüp kuyuya bakdı [2] hem karañu ve hem ziyâde deriñ ol kuyunun üstinde [3] oturdu gökcek buñurlar dütsü eyledi dañı ol [4] du'âyı ki öğrenmiş-idi nâgâh ol kuyunun içinden [5] bir ün geldi kim iy Gencür ol Fağfūr'uñ ma'sūķı [6] adı Mâh-perrîdür anuñ maķâmı Kūh-ı Kâf'dur şehrinuñ [7] adına Ravzatu'l-Hayât dirler ammâ yolu katı 'azîm [8] düşvârdur ulı deñizlerdür tağlar depelerdür [9] karañulıklardur yir yir kal'alardur ayruķsı kavümlerdür [28b] [1] yoluña geliserlerdür hîç korkmağıl ümîddür kim Fağfūr-ı [2] Çîn murâdına irişe 8. Saçı Saçma Aşk mesnevilerinde ve hikâyelerde karşımıza çıkan saçı saçma geleneği Fağfurnâme'de saçı ve nisâr kelimeleriyle ifade edilmektedir. Mutlu günlerde kişiler memleketlerinde yetişen ürünleri damadın, gelinin ya da yeni doğmuş çocuğun başına saçarlar. Hem düğün hediyesi hem de saçılan nesneler için kullanılan saçı için Abdülkadir İnan, saçılan nesnelerin topluluğun değişik zamanlarda ürettiği ve kendileri için önemli ürünler olduğunu özellikle vurgular (İnan, 1995, s. 167). Eski zamanlardan günümüze kadar getirdiğimiz âdetlerden olan saçı saçma ile Türklerin bolluk ve bereket umduğunu görmekteyiz. Bu âdete Fağfurnâme'de çokça örnek bulunmaktadır. Fağfurnâme'de, Fağfur-ı Çini'nin oğlu dünyaya gelir. Oğul Fağfurşah ipek kundaklar içerisinde getirilince vezirler ve diğer yöneticiler bunu bebeğin üzerine saçılar saçarak kutlar. [7b] [1] Tañrı'nuñ şun'ına hayrân oldılar cümle ümerâ ve vüzerâ [2] örüturup oğlanuñ üzerine saçı saçdılar [3] nisârlar kıldılar buğur Fağfūr-şâh iki ellerin kaldurup [4] Bâri ta'âlâ hâzretine hamd ü firāvânlar kılip bunı didi Fağfurşah ile Gencur'u gerdege katmadan önce hamama götürüp bir güzel yıkarlar ve gerdek kapısına iletince hadsiz saçılar saçarlar. Fağfūr-şâh'ı [9] ve Gencür'ı hammâma iletiler yudılar [180b] [1] arıttılar girü hammâmdan çıkardılar gerdek [2] kapısına iletiler ol kadar nisârlar ittiler kim [3] haddi haşrı yok ve gerdekleri bezeyüp [4] uçmağa beñzedüp-tururlar idi Fağfurşah ve Gencur gerdege girdikten sonra evden çıkışlarında bütün padişahlar, beyler ve bütün hizmetlilerin gelip başlarından birçok saçı saçtığı görülmektedir. [182a] [1] hayl ü haşem sarây kapısına geldiler hâzır olup [2] tırdılar ol iki güyegü taşra çıkdukları [3] vaktin begler selâtinler hayl ü haşem sarây

kapusına [4] geldiler hâzır olup tırdılar delim dürlü dürlü [5] anlara nisârlar saçular saçdılar andan şöıra [6] Fağfûr-şâh-ıla Gencûr'ı alup seyrâna [7] gittiler bir dem seyrân idüp seyrâna [8] andan gelüp sarâya kondılar gine meclis [9] kırdılar 'ıyş ü 'ışrete oturdılar Çin Fağfur'u ve veziri Ebu'l-Hakem oğullarına kavuşunca sarmaş dolaş olurlar ve başlarından saçılar saçarlar. [188a] [1] kavışdılar Fağfûr-şâh atası-y-la buluşup görüşdüğü [2] maḥallidür ol iki ḥasretler birbirinüñ boynına şarmaşdılar [3] ve şādılıklar eylediler Şâh dönüp gelenleri ile dahı [4] görüşdi saçular saçdılar çünkim atası kendi [5] oğlını sağ selâmet gördi işbu beyitleri didi. SONUÇ Genel anlamda aşk hikâyeleri incelendiğinde kahramanları değişse de konu ve konu akışının birbiriyle benzerlik gösterdiği dikkati çeker. Bu bağlamda hiçbir metni birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Fağfûrşâh ile Mâhperî hikâyesini konu alan Fağfurnâme'de diğer aşk hikâyeleri Hüsrev

ü Şîrîn , Salâmân u Absâl, Şem ü Pervâne, Hüsn ü Dil

3

, Leylâ ile Mecnûn, Mihr ü Mâh, Hümâ vü Hümâyûn, Vâmık u Azrâ, Cihânşâh ile Şemsiyye, Seyfû'l-Mülûk ve Bedî'ü'l-Cemâl, Heft-Peyker'de olduğu gibi her türlü nimete sahip olup çocuk özlemiyle tutuşmakta olan bir padişah ile hikâyeye girizgâh yapılır. Sade denilebilecek bir dil ile kaleme alınan Fağfurnâme çocukların ergenlik dönemi ile girdikleri kendilerini arayış hikâyesinde onları kısıtlamayıp özellikle seyahat ve aşk ile kendilerini terbiye etmelerine fırsat verilmesi gerektiği bilgisi okuyucuya dikkat çekici hikâyelerle verilmeye çalışılmıştır. Okuyucunun dikkatini koruma adına da eserde ilginç hikâyeler aralara serpiştirilmiştir. Fağfurnâme bir aşk hikâyesi olmasının yanında yazıldığı dönem ve sahanın sosyolojik bakımdan kültür coğrafyamızdaki çeşitli inançlar, âdetler ve bunların uygulanması ile ilgili de bizlere ipuçları vermenin yanında geçmişten günümüze kültür hayatında görülen değişme ve gelişmeler hakkında da bizlere yorum yapabilme fırsatı sunmaktadır. Eserde geçen ve çoğu benzer ve aynı olmak üzere uygulanmaya devam eden başlıca kültürel motifler şunlardır: Turunç atma (sihir ve ilan-ı aşk olarak);

Âşık olma (görür görmez âşık olma , resme bakarak âşık olma , kulaktan âşık olma

25

; Mektuplaşma; Rüya; Olağanüstü varlıklar; Don değiştirme; Tılsım; Saçı saçma. Tespit edilen bu kültürel motiflerin metinlerarasılık bağlamında tarihî ve çağdaş metinlerde görülen varyantlarıyla ilgili yapılacak olan çalışmalara malzeme sunması önemlidir. Extended Abstract

The only manuscript copy of Fağfurnâme available is registered in France Bibliotheque National

42

No:406. The manuscript about the story of Fağfûrşâh and Mâhperî begins, as in Hüsrev

ü Şîrîn , Salâmân u Absâl, Şem ü Pervâne, Hüsn ü Dil

3

, Leyla ile Mecnûn, Mihr ü Mâh, Hümâ vü Hümâyûn, Vâmîk u Azrâ and Seyhül Beşâlâ, Cihân As in 'ü'l-Cemâl and Heft-Peyker, with a sultan who has all kinds of blessings but is burning with longing for children. In order to have children, he feeds the hungry, clothes the naked, welcomes travelers and has astrologers tell his fortunes. Eventually, the Chinese khan has a child named Fağfûrşâh, and this boy's falling in love with Mahperi at the age of thirteen and the events that happened to him are told in a fluent and plain language. Fağfûrnâme is interesting in terms of examples of cultural motifs as well as its theme. The work also gives us various clues

about the period in which it was written and **the** sociological aspects **of**

36

beliefs, customs and their applications: It is possible to find motifs in the story such as extraordinary beings, changing underpants, spells, hair loss, throwing citrus (as magic and declaration of love), love at first sight, falling in love by seeing a picture of the beloved, falling in love by hearing about the description of the beloved, correspondence and dreams. In this study, these motifs identified in the manuscript were examined in terms of history and literature. The fruit which we refer to in daily life with the words citrus, sour orange and orange appears as an important motif in our literature and cultural history. In our literature, orange, which is generally used as a means of analogy to the lover's limbs in terms of color and shape, is used as a treat in Yusuf u Züleyha mathnawi.

It is seen that orange **is** frequently used **by**

45

our divan poets as a kind of magic in poetry.

It is also **observed that** orange **is** used as **a** means **of**

45

declaring love to the beloved in our classical works. We encounter in two works that the citrus spell, which is called the love spell, assumes the form of throwing citrus in folk tales and love mathnawis. There are known to be motifs of love at first sight, falling in love by seeing a picture of the beloved, falling in love without seeing the beloved, and falling in love in a dream. All three of the motifs of falling in love, except for the motif of falling in love in a dream, are seen in Fağfurnâme.

It is possible **to say that the** motif **of** sending letters **has** an important **place**

18

in love stories. In our literature and cultural history, dream is seen as a door opening

to the gates **of the** unseen, **as** was **indicated by** Prophet Muhammad. **The**

51

dream motif we encounter in love stories is generally interpreted to indicate good news. The motif of changing underpants, which is generally encountered in fairy tales and epics, is a shapeshift. Shapeshifting in prose stories is an extraordinary ability that the hero generally uses to achieve his goal. The word spell means magic and sorcery. In folk tales and love mathnawis, hidden treasures are always described as protected by spells, and it is explained that the prayers to be read will destroy this spell. The tradition of throwing rice/wheat/fruit "saçı", which we encounter in love mathnawis and stories, is expressed with the words "saçu" and "nisâr" in Fağfurnâme. Kaynakça

AKSAN, D . (1996). Türkçenin Sözcükleri. Ankara: Engin Yay. AKSOYAK, İ. H

49

. (2017). Hikâye-i Garibü'l-Âsâr. Ankara: KBY e-kitap.

AKSOYAK, İ. H. (2018). Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı. Ankara

17

: KBY e-kitap.

ARGUNŞAH, M. (1999). Muhammed b. Mahmûd-i Şîrvânî, Tuhfe-i Murâdî (İnceleme- Metin-Dizin).

21

Ankara

: TDK Yay. AVŞAR, Z. (2017). Revânî Dîvânı. Ankara: KBY e-kitap. AYDEMİR, Y. (2017). Ravzî Divanı. Ankara: KBY e-kitap. AYTAÇ, A. (2017). Aşkî ve Heft Peyker Mesnevisi. Ankara: KBY e-kitap. BABÜR, Y.&DAŞDEMİR, Ö. (2015). Cihan Şah ile Şemsiye Hikâyesi, Erzurum: Fenomen Yay. BLOCKET, E. (2000).

Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale I. Paris: Bibliotheque Nationale

46

58, rue de Bichellieu, MDCCCXXXII.

BURSALI MEHMED TAHİR; Osmanlı Müellifleri , III C., İstanbul , 1333-1342. COŞKUN , N. (19

2009). On Altıncı Yüzyıl İkili Aşk Mesnevilerinden Şah u Geda (Bursalı Rahmi), Hüsn ü Dil (Âhî), Şem ü Pervâne (Zâtî)'de Tahkiye Unsurları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi

, Kütahya. DERMAN, S. (2009). Mesnevilerde Şehzadelerin Resmi Görüp Âşık Olma Motifi. (

Yüksek Lisans Tezi). DEVELİOĞLU, F . (1996). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat .

16

Ankara: **Aydın Kitabevi**

DİREKÇİ, B. (2019). Tutinâme Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım. Konya: Palet

2

Yay. DUMAN , M. (2000). Birgili Muhammed Efendi, Vasiyyet-nâme. İstanbul: R Yay

15

ECE, S. (2002). Manisalı Camii' nin Vamık u Azra Mesnevisi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme)
(Yayımlanmamış Doktora Tezi). **Atatürk Üniversitesi** , Erzurum. **ESİR, H. A . (2017). Lami**
Çelebi Ferad ile Şirin

37

. Ankara: KBY e-kitap. GÜRGENDERELİ, M. (2017). Mostarlı Hasan Ziyâî Divanı. Ankara: KBY e-kitap. HORATA, O. (

1990). Cemâlî Hüma vü Hümayun (Gülşen-i Uşşâk) İnceleme -Tenkitli Metin (Yayımlanmamış
Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi

34

, Ankara. İŞINSU

DURMUŞ, T.& CANIM, R. (2018). Şevkî Dîvânı. Ankara

52

: KBY e-kitap.

İÇLİ, A. (2015). Türk Dilinde Yazılmış Mensur Mihr ü Mah Hikâyesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat
Kültür Eğitim Dergisi

39

, Sayı 4/3, 1055-1073.

İNAN, A. (1995). Tarihte ve Bugün Şamanizm. Ankara: TTK Yay

47

. KALKAN, S. (

2012). Abdurrahmani'd-Darîr, Tezkiretü's-Salât (Giriş

54

-

İnceleme-Metin-Sözlük) (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta

11

.

KARAHAN, L. (1994). Erzurumlu Dârîr, Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ) (İnceleme-Metin- Dizin).
Ankara: TDK

43

Yay.

MUSTAFA B. ŞEMSÜDDİN KARAHİSARÎ; Ahterî-i Kebîr, İstanbul, 1032

2

. KARASOY, Y. (

2013). Sirâcü'l-Kulûb (Gönüllerin Işığı). Ankara: TDK Yay

23

.

KÂTİP ÇELEBÎ; Keşfü'z-Zünûn, C. I-II, (nşr. Şerafettin-Yaltkaya-Kilisli Rifat Bilge), İstanbul, 1360-
1362/1941-1943. KAVRUK, H. (1998). Eski Türk Edebiyatında Mensûr Hikâyeler, İstanbul: MEB

2

. KAYA, M. (2016). Mensur Tercüme-i İskendernâme İnceleme- Tenkitli

Metin (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan

24

. KESKİN, F. (2008). On Altıncı Yüzyıl İkili Aşk Mesnevilerinde Tahkiye Unsurları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya. KURTOĞLU, O. (

2009). Klasik Türk Şiirinde Saçı Geleneği. Millî Folklor Dergisi. 21/81, 89-99

12

. KUTLAR O.&SABİHA F. (

2019). Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-nâme (Tezkire-i Nigârîye). Ankara

22

: KBY e-kitap.

LEVEND, A. S . (1967). Divan Edebiyatında Hikâye. TDAY- Belleten

56

, 15, 71-117.

MUALLİM NACÎ (1987). Lugat-i Nâcî. İstanbul. ONAY , A. T. (2000). Eski Türk Edebiyatında
Mazmunlar ve İzahı. Ankara

6

: Akçağ Yay. ÖLKER, G.&DUYAR H. (

2013). Şeyh Ahmed-i Antaki, Se-Zeban (Üç Dilli Arapça-Farsça- Türkçe Manzum Sözlük). Konya:
Palet

41

Yay. ÖNLER , Z. (1990). Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa), Müntahab-ı Şifâ I, Giriş-Metin.
Ankara : TDK Yay

29

. ÖZÇELİK, S. (2001). Kitâbü'l-Mühimmat. Ankara: AKMY.

ÖZKAN, A. (2015). Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr (Amellerin Neticeleri ve İyilerin Yolları),
Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım. Konya: Palet Yay. ÖZKAN

10

M. (1993). Mahmûd bin Kâdî-i Manyas, Gülistan Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin- Sözlük).
Ankara: TDK Yay. ÖZTÜRK, M

14

. (

2009). Lamii Çelebi'nin Veyse ü Ramin Mesnevisi İnceleme Metin Sadeleştirme)
(Basılmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi

27

, Erzurum.

REDHOUSE, Sir James W. (1996). A Turkish and English Lexicon. Beirut

2

. SCHIMMEL, A. (2011). Sayıların Gizemi. İstanbul: Kabalcı Yay.

SONA, İ. (2015). Klasik Türk Edebiyatı Mensur Hikâyelerindeki Olağanüstü Unsurlara Bir Bakış.
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8/37, 228-233

38

.

STEINGASS, F. (1998). Persian-English Dictionary. Beirut. ŞAHİN

2

, M. (

2015). Eski Türk Edebiyatına Mensur Yûsuf u Züleyhâ Hikâyeleri ve Muhammed b. İbrahim'in
Yûsuf u Züleyhâ'sı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yıldırım Bayezid Üniversitesi, Ankara

28

.

ŞEMSEDDİN SAMİ, Kâmûs-ı Türkî (2020) (haz. DUYAR , H.& GÜLMEZ , M.), Konya: Palet

2

Yay.

TAŞ, İ . (2017). Şeyyad Hamza Yusuf ve Zeliha. Ankara : KBY e-kitap

21

. TEMİZ, B. (2019). Hikâye-i Kâhir Bin Sâm Dilâver (

İnceleme- Transkripsiyonlu Metin -Dizin) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul

2

TULUM, M. (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı. Ankara: TDK Yay

7

. TUNÇ, S. (2010). Klasik Türk Şiirinde Kadın Şahsiyetler. Uluslararası

Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3/15 , 233-267. TÜRKOĞAN , M. G. (2011). Klasik Türk Edebiyatında Yusuf u Züleyha Mesnevileri Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma

20

. Ankara: KBY e-kitap. ÜST, S. (2018). Edirneli Nazmî Dîvânı. Ankara: KBY e-kitap.

YASTI, M.&DİREKÇİ, B.&GÜLMEZ, M.&DUYAR, H. (2020). Fağfur-nâme

2

İnceleme- Metin-Sözlük-Ekler Dizini-Tıpkıbasım. Konya: Palet

2

Yay. YAVUZ , K. (1991). Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ (İnceleme-Metin-İndeks). Ankara : TDK Yay

6

. YAVUZ, O.&GÜLMEZ, M. (

2015). Manzum İlk Ashâb-ı Kehf Kıssası. Konya: Palet

50

Yay. YAZICI, H. (1998). Hikâye. TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 17, 479-485. YAZICI, N.(

2005). Tursun Fakı'nın Cumhurnâme **Adlı Eserinin Metni ve** İncelemesi, (Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi

34

). MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

YILDIZ, A. (2008). Türk Edebiyatında Varka ve Gülşah Mesnevileri ve Mustafa Çelebi'nin Varka ve
Gülşah Mesnevisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi

27

, Ankara.

sources:

1

99 words / 1% - Internet from 14-Jun-2016 12:00AM
ekitap.kulturturizm.gov.tr

2

104 words / 1% - Internet from 29-Jan-2021 12:00AM
sutad.selcuk.edu.tr

3

45 words / 1% - Publications
[YAZAR, Sadık. "Mütercimi belirsiz bir Şeyh-i San'ân Mesnevisi", TUBİTAK, 2010.](#)

4

38 words / < 1% match - Internet from 03-May-2020 12:00AM
archive.org

5

37 words / < 1% match - Internet from 14-Dec-2020 12:00AM
archive.org

6

30 words / < 1% match - Internet from 23-May-2021 12:00AM
archive.org

7

12 words / < 1% match - Internet from 05-Jan-2021 12:00AM
archive.org

8

7 words / < 1% match - Internet from 21-Nov-2020 12:00AM
archive.org

9

18 words / < 1% match - Internet from 01-Nov-2014 12:00AM
ekitap.kulturturizm.gov.tr

10

24 words / < 1% match - Internet from 25-Jan-2021 12:00AM
dergipark.org.tr

11 14 words / < 1% match - Internet from 15-Nov-2019 12:00AM
dergipark.org.tr

12 12 words / < 1% match - Internet from 17-Jun-2020 12:00AM
dergipark.org.tr

13 7 words / < 1% match - Internet from 21-Nov-2020 12:00AM
dergipark.org.tr

14 15 words / < 1% match - Internet from 18-Sep-2021 12:00AM
www.acarindex.com

15 11 words / < 1% match - Internet from 17-Sep-2021 12:00AM
www.acarindex.com

16 11 words / < 1% match - Internet from 11-Sep-2021 12:00AM
www.acarindex.com

17 9 words / < 1% match - Internet from 06-May-2021 12:00AM
www.acarindex.com

18 9 words / < 1% match - Internet from 23-Jun-2021 12:00AM
www.acarindex.com

19 36 words / < 1% match - Internet from 20-Nov-2020 12:00AM
teis.yesevi.edu.tr

20 17 words / < 1% match - Internet from 23-Aug-2021 12:00AM
teis.yesevi.edu.tr

21 25 words / < 1% match - Internet from 13-Aug-2021 12:00AM
app.trdizin.gov.tr

22 10 words / < 1% match - Internet from 20-Sep-2021 12:00AM
app.trdizin.gov.tr

23 9 words / < 1% match - Internet from 14-Sep-2021 12:00AM
app.trdizin.gov.tr

24 8 words / < 1% match - Internet from 20-Sep-2021 12:00AM
app.trdizin.gov.tr

25 37 words / < 1% match - Internet from 16-Aug-2015 12:00AM
www.jasstudies.com

-
- 26 37 words / < 1% match - Internet from 07-Oct-2021 12:00AM
www.tekedergisi.com
-
- 27 35 words / < 1% match - Internet from 09-Mar-2019 12:00AM
dergipark.gov.tr
-
- 28 20 words / < 1% match - Internet from 07-Oct-2021 12:00AM
devdergisi.com
-
- 29 14 words / < 1% match - Internet from 23-Oct-2018 12:00AM
devdergisi.com
-
- 30 19 words / < 1% match - Internet from 11-May-2014 12:00AM
www.recepsen.com
-
- 31 13 words / < 1% match - Internet from 15-Nov-2013 12:00AM
www.recepsen.com
-
- 32 31 words / < 1% match - Internet from 12-Feb-2019 12:00AM
www.uskudarsempozyumu.com
-
- 33 27 words / < 1% match - Crossref
[İbrahim SONA. "Klasik Türk Edebiyatı Mensur Hikâyelerindeki Olağanüstü Unsurlara Bir Bakış", Journal of International Social Research, 2015](#)
-
- 34 25 words / < 1% match - Internet from 30-Dec-2020 12:00AM
ets.anadolu.edu.tr
-
- 35 23 words / < 1% match - Internet from 07-Sep-2021 12:00AM
docplayer.biz.tr
-
- 36 20 words / < 1% match - Internet from 25-Jul-2021 12:00AM
967c5bd4-7a5f-4fd4-85a3-782b846503d9.filesusr.com
-
- 37 20 words / < 1% match - Internet from 16-Feb-2019 12:00AM
es.scribd.com
-
- 38 20 words / < 1% match - Internet from 20-Jun-2016 12:00AM
www.yarbis.yildiz.edu.tr
-
- 39 17 words / < 1% match - Internet from 05-Jun-2017 12:00AM
atauni.dergipark.gov.tr
-

40

17 words / < 1% match - Internet from 11-Jun-2014 12:00AM
eogrenme.anadolu.edu.tr

41

16 words / < 1% match - Crossref
[Hasan KAYA. "AHMED RESMÎ NİN NAZM-I GİRİDÎ ADLI MANZUM SÖZLÜĞÜ", Journal of International Social Research, 2017](#)

42

16 words / < 1% match - Publications
[KAYA, Fatih. "HÜSEYİN BİN MUHAMMED'İN İLM-İ TIB ADLI ESERİ", Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2016.](#)

43

16 words / < 1% match - Internet from 23-Jun-2016 12:00AM
hutad.hacettepe.edu.tr

44

16 words / < 1% match - Internet from 19-Oct-2012 12:00AM
www.merhabahaber.com

45

13 words / < 1% match - Crossref
["CORONALOGY: Multidisciplinary Academic Analysis in Perspective of Covid-19", Walter de Gruyter GmbH, 2020](#)

46

11 words / < 1% match - Internet from 10-Jan-2021 12:00AM
goldhorde.ru

47

10 words / < 1% match - Internet from 20-Jan-2019 12:00AM
onturk.org

48

10 words / < 1% match - Internet from 21-Mar-2019 12:00AM
sufinews.blogspot.com

49

9 words / < 1% match - Publications
[ADIGÜZEL, Ahmet. "BÂHNÂMEYE BİR BAKIŞ VE GELİBOLULU MUSTAFA ALÎ'NİN BÂHNÂMESİ", Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2015.](#)

50

9 words / < 1% match - Internet from 28-Sep-2018 12:00AM
isa-sari.com

51

8 words / < 1% match - Crossref
["Sprache und Literatur \(Einzelne Autoren seit der hadrianischen Zeit und Allgemeines zur Literatur des 2. und 3. Jahrhunderts \[Forts.\]\)", Walter de Gruyter GmbH, 1993](#)

52

8 words / < 1% match - Crossref
["UGLY AND UGLINESS IN CLASSICAL TURKISH POETRY", Ulakbilge Dergisi, 2020](#)

53

8 words / < 1% match - Internet from 10-May-2019 12:00AM
slidex.tips

54

8 words / < 1% match - Internet from 22-Mar-2021 12:00AM
www.akademikbilgisistemi.com

55

8 words / < 1% match - Internet from 22-Jan-2020 12:00AM
www.dilarastirmalari.com

56

8 words / < 1% match - Internet from 06-Dec-2019 12:00AM
www.scribd.com
